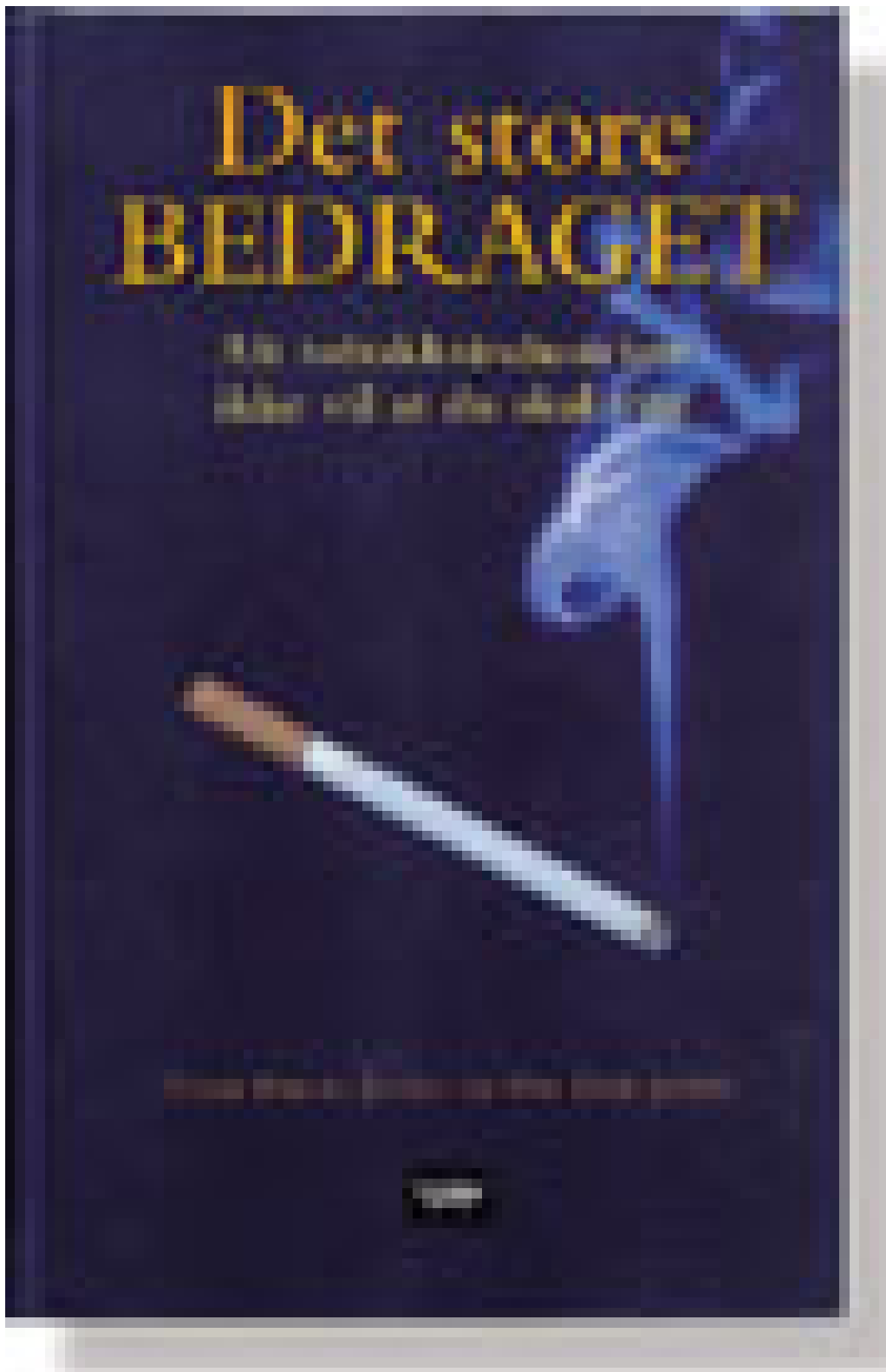

Beretningen om varslede mord

[BOKOVERSIKT](#)

Nylig satt jeg i en lett røykfylt røykfri restaurantavdeling og ventet på hovedretten da en mann på sidebordet blottet en sigarettpakke i håndflaten og spurte om jeg hadde noe imot at han tok seg en røyk. Jeg nølte, men min venn svarte høyt og tydelig: "Ja, jeg er fanatisk røykemotstander, så jeg har mye imot at du tar deg en røyk." Jeg var selvfølgelig takknemlig for at han reddet måltidet, men stusset senere. Fanatisk, tenkte jeg, hvorfor kaller min høyst moderate kamerat seg for fanatisk bare fordi han vil ha frisk luft når han spiser? Bare fordi han vil slippe å henge dressen til lufting i noen dager etter restaurantbesøket? Og hvorfor nølte jeg selv og risikerte å spolere måltidet?

Svaret finnes i denne drivende beretningen om dødens industri. Forfatteren Tone Bergli Joner og toksikologen Per Erik Joner skriver engasjert om alt tobakksindustrien ikke vil at du skal vite. De har tatt jobben med å lage en populær fremstilling fra USA og Norge av kampen *mot* tobakksindustrien og kampen *for* røykfrihet og dokumenterer at disse to kampene faktisk er den samme kampen.

Gjennom alle eksemplene aner vi et mønster som avslører tobakksindustriens strategier for å gjøre folk, særlig ungdom, avhengige av nikotin. Strategien er utspekulert og kynisk. Stempling av motstanderne som fanatikere og frihetsberøvere er bare et av knepene. Og det har vært så vellykket at selv helt vanlige friskluftselskere, som min kamerat, betegner seg som fanatikere.

Sammen med innholdet bidrar språk og form til at boken er svært lettlest. Boken består av 23 kapitler på rundt ti sider. Hvert kapittel har egne undertitler for omtrent hver side. Flere kapitler starter med et sammendrag på noen få linjer. I tillegg er det mange tabeller og bilder, referanser og litteraturliste. Språket er enkelt og lettlest, nesten som i en ungdomsskolebok.

Avsløringene av tobakksprodusentenes strategier har overrasket mange. Kan det virkelig være så ille? Egentlig er det denne overraskelsen som bør overraske oss. For hvorfor skulle ikke kapitalismens lover gjelde også for tobakksindustrien? Hvorfor skulle akkurat denne industrien slippe å måtte kompensere for profitratens fallende tendens? Hvorfor skulle Tiedemanns Tobaksfabrik være den eneste norske bedrift som har et annet hovedformål enn å tjene mest mulig penger til aksjeeierne?

Lærdommen følger av bokens gjennomgang av tobakksindustriens oppførsel: Industrien vil gjøre alt inntil lovens grenser (og noen ganger over) for å påføre folk nikotinavhengighet og dermed forårsake at mange av dem (8 000 i Norge i år) dør alt for tidlig. Denne beretningen om tobakksindustrien blir derfor beretningen om varslede mord. Svaret må være å gjøre loven strengere.

På et område har lovregulering vært veldig effektivt. Vi kan nå puste røykfri luft i fly, tog, busser, teatre, skoler, idrettshaller, kinoer og skoler, trass i industriens heftige motstand. Neste slag står om frisk luft på restauranter, barer og kafeer. Dette er et viktigere slag enn noen av de tidligere. Det vet tobakksindustrien. Slike utesteder er nemlig en viktig indirekte markedsføringsarena, og det er de spandable røykerne som er industriens ”agenter”. Hvor mange røykere har ikke sprukket etter å ha blitt tilbudt en sigarett av venner over et kafébord?

Akkurat nå jobber flere lobbyister med å bearbeide stortingsrepresentantene. Oppdraget fra tobakksprodusentene og restauranteierne er klart: Stopp friskluftpargrafen; vi vil fortsette å forgifte våre kunder, gjester og ansatte. Vær sikker på at stemplet ”fanatiker” blir hyppig benyttet når kampen braker løs i vår.

Foreløpig har helseministeren signalisert bare feighet i spørsmålet om frisk luft på utesteder. Kanskje er han redd for fanatikerstemplet? Eller er det frykten for å bli påført et nederlag av Carl I. Hagen som plager helseministeren? (Forfatterne viser at nettopp Carl I. Hagen er den stortingsrepresentanten som industrien henvendte seg til når den ville ha et talerør i Stortinget.)

Kjøp denne boken til din stortingsrepresentant, til dine barn og til dine røykende venner.

PrebenAavitsland

Publisert: 10. februar 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 9. september 2026.